folk/ed. Derg, 2022; 28(3)-111. Sayı/Issue -Yaz /Summer
DOI: 10.22559/folklor.2162

Araştırma makalesi/Research article

Geleneksel Seyyahtan Blogger Seyyaha: Seyahat Blogları Dijital Folklorun Yeni Bir Türü Müdür?

From Traditional Traveler to Blogging Traveler: Are Travel Blogs a New Type of Digital Folklore?

Emine Çakır*

Öz

İcat ve keşifler; toplumların siyasî, sosyo-kültürel, dinî ve ekonomik hayatlarına doğrudan tesir ederek dünya tarihini etkiler ve *kültürel değişimi* beraberinde getirir. İnsanlık tarihi için dönüm noktası olarak değerlendirebileceğimiz icatlardan biri de 20. yüzyılın ikinci yarısında *küreselleşmeye* ve *kültürel değişime* ivme kazandıran *internet ağı*'dır. Son zamanlarda birçok disiplinin araştırma alanı hâline gelen internet, 1990'lı yıllardan sonra halk bilimcilerin dikkatini çekmeye başlamış ve bu yeni saha; *internet folkloru, netlore, dijital folklor, dijital kültür, e-folklor, teknokültür, sanal ortam, ikinci sözlü kültür ortam* gibi farklı adlarla nitelenmiştir. İnternet teknolojisi, küreselleşme kavramını görünür kılmış ve bu yeni çağ, "Enformas-

Geliş tarihi (Received): 24-02-2022 – Kabul tarihi (Accepted): 23-06-2022

* Dr. Öğretim Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halk Bilimi Bölümü Toplumsal Uygulamalar Anabilim Dalı/ Ankara Hacı Bayram Veli University Faculty of Letters Department of Turkish Folklore, Department of Social Practices. eminecakir.thb@gmail.com. ORCID 0000-0003-2196-5592

yon Çağı" olarak değerlendirilmiştir. Bu çalışmada *dijital folklor* kapsamında yeni medyanın sosyal paylaşım ağlarından biri olan bloglar özelinde seyahat blogları konu edinilmiştir. Seyyah ya da gezgin adı verilen kişiler tarafından, gezilen ve görülen yerlerle ilgili deneyim ve tecrübelerin paylaşıldığı bir tür olan seyahatnameler; yazıldığı dönemin sosyo-kültürel, siyasî, edebî, dinî ve ekonomik yapısı hakkında bilgi verir. Çalışmada yeni medyada *Web 2.0* olarak nitelenen, yazar ve okuyucunun interaktif olduğu sosyal paylaşım ağlarından biri olan seyahat bloglarındaki seyyah tipolojisinin özellikleri belirlenmiş, sonrasında geleneksel seyyah ile karşılaştırılmış, seyahat bloglarının dijital folklorun yeni bir türü olup olmadığı tartışılmıştır. Seyahat bloglarının dijital olmakla birlikte folklorun yeni bir türü olmadığı, seyahat bloglarının kültür değişiminin bir sonucu olarak yazılı kültür ürünü olan geleneksel seyahatname türünün ikinci sözlü kültür ortamındaki şekli olduğu sonucuna varılmıştır. *Seyahat bloglarını;* yeni bir tür olarak tanımlamak yerine enformasyon çağının ve buna bağlı olarak kültürün yeni üretim, tüketim ve aktarım bağlamının değişmesinin bir sonucu olarak değerlendirilmesi ve konuya bütünlükçü bakılması önerilmiştir.

Anahtar sözcükler*:* *dijital folklor, blog, seyahatname, geleneksel seyyah, blogger seyyah*

Abstract

Inventions and discoveries directly affect the political, socio-cultural, religious, and economic lives of societies by changing world history and bring cultural change with them. One of the inventions that can beconsidered as a turning point for human history is the internet network, which accelerated globalization and cultural change during the second half of the 20th century. The internet, which has recently become a research area of many disciplines, has started to attract the attention of folklorists after the 1990s and this new field; it has been described with different names such as internet folklore, netlore, digital folklore, digital culture, e-folklore, techno-culture, virtual environment, and second oral culture environment. Internet technology has made the concept of globalization more visible and this new age is denoted as the "Information Age". This study examines travel blogs, which are social networking areas of new media within the scope of digital folklore. Itineraries, which are the sharing of experiences and adventures about places visited and seen by travelers or voyagers, where they give information about the socio-cultural, political, literary, religious, and economic structure of the period in which they were written. In this study, characteristics of the traveler typologies in the travel blogs, which are known as Web 2.0 in new media, are social networking sites where the writer and readers are interactive, were determined, then compared with the traditional traveler, and then it was discussed whether travel blogs constitute a new type of digital folklore. It was concluded that although travel blogs are digital, they are not a new type of folklore and as a result of cultural change; however, they are considered to be the second form of the traditional travel book, which is a product of written culture presented in the oral culture environment. Instead of defining travel blogs as new genres, it was suggested to evaluate them as a product of the information age from

a holistic approach which includes the new context of transmission as well as the production and consumption of culture.

Keywords: *digital folklore, blog, travelogue, traditional traveler, blogger traveler*

Extended summary

Inventions and discoveries; It directly affects the political, socio-cultural, religious and economic lives of societies, affects world history and brings cultural change. One of the inventions that we can consider as a turning point for human history is the internet network, which accelerated globalization and cultural change in the second half of the 20th century. The internet, which has recently become a research area of many disciplines, has started to attract the attention of folklorists after the 1990s and this new field; Internet folklore, netlore, digital folklore, digital culture, e-folklore, techno-culture, virtual environment, second oral culture environment, such as different names have been discussed. Internet technology has made the concept of globalization visible and this new age has been evaluated as the "Information Age". In this study, travel blogs are the subject of blogs, which is one of the social networking networks of new media within the scope of digital folklore.

The aim of the study is to compare the characteristics of the digital traveler and the traditional traveler and to answer whether travel blogs are a new genre of digital folklore. Travel books that give information about the socio-cultural, political, literary, religious and economic structure of the period in which they were written, as a type of sharing experiences and experiences about the places visited and seen by people called travelers or travelers; It is the source of many disciplines such as folklore, linguistics, history, geography, astronomy, art history, fine arts and music. In the study, the characteristics of the traveler typology in the travel blogs, which is one of the social networks where the writer and reader are interactive, which is called Web 2.0 in the new media, were determined and then compared with the traditional traveler. It has been concluded that although travel blogs are digital, they are not a new genre of folklore, and travel blogs are the second form of the traditional travel book, which is a product of written culture as a result of cultural change, in the oral culture environment. travel blogs; Instead of defining it as a new genre, it is suggested to evaluate the information age and accordingly the change of the new context of transmission, production and consumption of culture and to look at the subject in a holistic way. Instead of making a new digital travelogue definition, it is necessary to update the current traveler and travelogue definition by taking into account the characteristics of the new cultural transfer context and giving examples from the electronic context.

The style of the traditional traveler is didactic, it is aimed to give information about the places visited; The style of blogger travelers is more literary and humorous. In addition to providing information, it is also aimed to entertain and have a good time. While the traditional traveler does not aim to encourage the reader to travel and see, the blogger traveller encourages the reader to visit the places he has visited himself.

The traditional traveler is not a tourist guide, but blogger travelers may have a history and mission such as tourist guide as a profession. Blogger travelers have a wide range of educational and professional information. Another important feature that emerges in the travel book type of written and electronic media is related to the identity of the author. While the gender of the traditional traveler is male, blogger travelers appear in different ways such as male, female, friend, lover, mother and child. While it is difficult to get an idea about the relationship of traditional travelers with other travelers of their time, blogger travelers can be considered as a "group folklore" in itself. Blogger travelers get to know, like, become friends or criticize each other in the virtual environment, even if not physically. While traditional travelers cannot learn about socializing with their colleagues, blogger travelers can socialize online. In addition, the Ministry of Culture and Tourism and local municipalities can contribute to the promotion and development of the country by cooperating with blogger travelers, focusing on Turkey's contribution to the cultural economy, industry and cultural tourism. It should be kept in mind that blogger travelers have the function of being cultural ambassadors that carry the local to the national and the national to the universal. Classic travel books are a serious research and study area for many disciplines. It is very new to see travel blogs as a field of scientific study, and few studies have been identified. Traditional travelogue texts; While folklore can be studied according to text-centered theories, travel blogs can be examined according to both text- and context-centered theories.

Giriş

İnsanlık tarihi, teknolojik keşiflerle değişir, dönüşür ve gelişir. İcatların büyük bir kısmı toplumların siyasî, sosyo-kültürel ve ekonomik hayatlarına doğrudan tesir ederken beraberinde dünya tarihini de değiştirmiş olur. Teknoloji özelinde; yazı, matbaa, barut, pusula gibi icat ve keşifler buna örnek olarak gösterilebilir. 1950'lerden sonra icat edilen ve 20. yüzyılın sonuna doğru kullanımı yaygınlık kazanan internet teknolojisi de özellikle 21. yüzyıldan sonra hayatın hemen her alanını etkileyerek toplumları derinden değiştirmeye ve dönüştürmeye devam etmektedir. Bu durum *kültürel değişim* kavramıyla açıklanabilir. S. V. Örnek, *kültürel değişimi* "iç ya da dış etmenler sonucu bir kültürün davranış kalıplarında ve örneklerinde (tiplerinde) ortaya çıkan değişme süreci" (1995: 44) olarak tanımlamaktadır. İnternet teknolojisinin sosyo-kültürel hayatta köklü değişikliklere neden olmasından dolayı, bu yüzyıl "enformasyon çağı" olarak nitelendirilmektedir. Bunun sonucu olarak sosyal disiplinler başta olmak üzere doğa ve insan bilimleri, güzel sanatlar internetle ilgili çalışmalarına hız kazandırmıştır. İnternet kullanımı; halk bilimi, sosyoloji, psikoloji, iletişim, medya, yeni medya, gazetecilik, hukuk, uluslararası ilişkiler, müzik, resim, el sanatları gibi birçok farklı akademik alanda tartışılmaktadır. Bu çalışmada yeni medyada *Web 2.0* olarak nitelenen dönemde ortaya çıkan ve "web-log"/ "blog" olarak ifade edilen sosyal paylaşım alanlarından biri olan *seyahat blogları,* dijital folklor kapsamında ele alınmıştır. Çalışmada seyahat blogları özelinde seyahatname türü ve tanımı; geleneksel seyyah tipolojisinin blogger seyyah tipolojisine dönüşümü odağında sorgulanmış; blogger seyahatnamelerin folklorun dijital yeni bir türü mü yoksa geleneksel seyahatname türünün elektronik ortamdaki devamı ve yeni görünümü mü olduğu tartışılmıştır. Seyahat bloglarının

e-ISSN 2791 https://www.folkloredebiyat.org

dijital olmakla birlikte folklorun yeni bir türü olmadığı, seyahat bloglarının kültür değişiminin bir sonucu olarak yazılı kültür ürünü olan geleneksel seyahatname türünün ikinci sözlü kültür ortamındaki yeni aktarım bağlamının ürünü ve görünümü olduğu savı ileri sürülmüştür.

İnternet'in halk bilimi disiplini kapsamında sorgulanması beraberinde *internet folkloru, e-folklor, tekno-kültür, dijital kültür, dijital folklor, netlor, sanal ortam, elektronik kültür* gibi birçok kavram önerisini de beraberinde getirmiştir. Son dönemlerde bir hafıza mekânı olarak görülen internet, halk bilimciler için âdeta derleme sahasına dönüşmüştür. Alan Dundes, 1970'lerde bilgisayarın halk bilimine etkisine ilk dikkat çekenler arasındaydı: "Teknoloji, halk biliminden farklı bir kalıptan çıkmamıştır, hatta halk biliminin yayılması için çok önemli bir faktör hâline gelmektedir ve yeni halk bilimi jenerasyonu için heyecan verici bir ilham kaynağı sağlamaktadır" (Bronner, 2018: 45). Ö. Çobanoğlu ise Blank'tan aktararak (2009'dan akt. 2018:124); 1990'lı yıllarda "internet folkloru"nu ya da "internet kültürü"nü çalışan neredeyse birkaç kişi olduğunu, antropoloji, sosyoloji ve iletişim gibi alanların başlangıcından beri bu alana ilgi gösterdiğinden halkbilimcilerin ise bu alanı bir araştırma sahası olarak ele alıp incelemesinin yaklaşık 20 yıldır olduğunu ifade eder ve sözlü, yazılı ve elektronik ortamın beraber kullanıldığını ifade eder. B. Güvenç (2014: 38) ise; "e-folklor" olarak nitelediği kavramın, ürünlerin modern çağdaki kişiler arası iletişimin bir parçası hâline gelerek sanal dünyadaki yerini aldığını, bu yeni folklor türünün kaynağının ise yine folklor olduğunu ve başka bir ifadeyle görsel, yazılı ya da sözlü folklor materyalinin meydana getirilişi sırasında folklordan yararlanıldığını söyler.

Günümüzde sözlü ve yazılı kaynaklara; "ikinci sözlü kültür" olarak nitelenen elektronik ortam eklenmiştir. W. Ong, "Elektronik çağ "ikincil sözlü kültür" çağıdır; varlığı yazı ve matbaa teknolojilerine dayanan telefon, radyo ve televizyona özgü sözlü kültürün çağıdır" (2010: 15) derken aslında kültürel değişimin bir sonucu olan enformasyon çağının elektronik bağlamla ilişkisine dikkat çeker.

J. Goody (2011: 70); yazının konuşmayı işitsel olduğu kadar görsel bir inceleme nesnesi hâline getirerek nesnel kıldığını; bu alıcının kulaktan göze, üreticinin de sesten ele kaydığını söyleyerek sözlü ve yazılı kültür etkileşimini açıklar. Goody'nin (2011) *Yaban Aklın Evcilleştirilmesi* adlı eserinde bahsettiği sözlü kültür belleğinin yazılı kültür ortamına aktarılma sistematiği hakkında bir başka ifadeyle; sözün tablolar, çizelgeler ve listeler hâlinde sunulması sözlü kültür sistematiği hakkında bizlere bilgi veriyorsa elektronik ortamdaki blogların düzenlenmesi, tasnifleme ve listelemeyle ilgili sözlü ve yazılı kültürün elektronik kültür ortamına aktarılma sistematiği hakkında da bilgi sunmaktadır. Bu durumda seyahat bloglarının içerik düzenlemesi, bilginin tasnif edilerek kategorize edilerek paylaşılması sözlü ve yazılı kültürün elektronik ortama aktarım formu olarak değerlendirilebilir. Goody "Yazının iki işlevi olduğunu, birinin iletişimi zaman ve uzam içinde olanaklı kılan ve insanlığa işaretleyici, belleksel ve kayıt edici bir araç sağlayan depolama işlevi olduğunu belirtir. Kuşkusuz bu işlev, diğer depolama araçlarıyla da yerine getirilebilir, örneğin iletilerin teybe kaydedilmesi gibi. Ancak işitsel röprodüksiyon kullanımı yazının ikinci işlevine izin vermez" (2011: 115). Yazıyla birlikte bilginin kaybolmaması için yazarak kayıt altına alma eylemi; edimin sözden yazıya aktarma pratiğine dönüştüğünü bir başka ifadeyle duymanın gücünü görmenin iktida-

rına bıraktığını ortaya koymaktadır ki günümüzde elektronik ortamla birlikte hem işitselliğin hem görselliğin aynı anda ve derede önem kazandığı anlaşılmaktadır.

Goody'nin ifadesiyle "Bütün toplumlarda bireyler çok miktarda bilgiyi genetik depolarında yani uzun vadeli belleklerinde ve geçici olarak da çalışan belleklerinde tutarlar" (2013: 211). Günümüzde genetik deponun yazılı kültürde, yazılı kültürün ise her ne kadar kalıcı ve geçiciliği tartışılsa da elektronik bağlamda depolandığı söylenebilir. Bu çalışmada yazılı kültürdeki yazarlığın, elektronik ortamdaki "yazarlık" ve "okuryazarlığına" dönüşümü, seyahat blogları üzerinden değerlendirilmiştir. Bu kapsamda halk bilimin yazılı kaynaklarından seyahatname türünün elektronik ortamdaki görünümü sorgulanmıştır. Çalışmada "geleneksel seyyahtan blogger seyyaha" evrilen tipoloji belirlenmiştir. Elektronik bağlam, folklor ürünlerini ve üretim şeklini doğrudan etkilemiş, bu durum *dijital folkloru*nun konusu hâline gelmiştir. "Günümüzün seyyahları kimlerdir ve nerede, nasıl eser vücuda getirmektedir?" sorularının yanıtlarından hareketle seyahatname türünün yazılı kültür ortamından elektronik kültür ortamına taşındığı savı ileri sürülmüştür.

İnternet folklorunun yeni dijital folklor türlerinin ortaya çıkmasına neden olduğunu söyleyen Çobanoğlu'na göre internet folkloru; "En eski zamanlardan günümüze pek çok halk bilimi tür, tip ve şeklini bulup göreceğimiz açık ve bedava bir bilgi kaynağı olmasının ötesinde, yeni ve dijital folklor tür ve şekillerinin oluşmasına da imkân sağlamaktadır" (2018: 125). M. E. Bars ise internetin çok sayıda toplumsal paylaşım ağları, video paylaşım ağları, blog siteleri, bilgi paylaşım ağları sayesinde zengin bir metinsel iletişim sağladığını (2018: 171) ifade eder. Halk bilimi kapsamında "blogger ve seyahatname" konusuna odaklanan çalışmalara az da olsa tesadüf edilmektedir: E. Gülüm'ün (2015: 151-163) "Ankara'nın Öne Çıkan Kentsel İmgelerinin Sanal Seyahatnamelerdeki Yansımaları" ve G. Çetinkaya'nın (2020: 138-152) "Hafızanın Dönüşen Mekânları 'Seyahat Blogları', Kent Belleğini 'Seyahat Blogları'ndan Okuma Denemesi" adlı çalışmaları, seyahat bloglarının dijital folklorun kültür üretim bağlamı olarak kabul edilmesi ve seyahatname geleneğiyle ilişkilendirilmesi açısından örnek gösterilebilir.

Ş. Çınar ise "Gelişen Bir Tür Olarak Bloglar", Dosya: Blog Yeni Bir Yazın Türü Mü?" adlı çalışmasında blog ve edebî tür meselesini ele alırken blogları, dijital bir tür olarak değerlendirir: "Bilgisayar teknolojisinin hızla değişmesiyle beraber, basılı edebiyat geçerliliğini korusa da bilgisayar ve internet, edebiyat için yeni bir ortam (medium) oluşturmuşlardır. Bu yeni alan yeni türlere olanak sağlamıştır" (2013: 4). İnternetin yeni folklor türlerini ortaya çıkardığını belirten Kõiva ve Vesik ise "21. Yüzyıl Başında Çağdaş Halk Bilimi, İnternet ve Toplumlar" adlı makalelerinde internetin, önceki nesillerden taşıdığı türlerle, en başından beri, halk bilimcilerin alan çalışması yapabileceği ideal bir alan ve siber ortamın gelenekleri aktarmada bir araç olduğuna ve eski türlerin mutasyonlarının yeni türleri yarattığına dikkat çekmişlerdir" (2014: 182-183) diyerek yeni türlerin eski türlerin evrilmiş ve değişmiş yeni şekli olduğunu vurgularlar.

Çınar, genel anlamda edebî blogların tamamını dijital yeni bir tür olarak nitelese de halk bilim özelinde seyahat bloglarının folklorun yeni dijital bir türü olmaktan ziyade var olan bir türün yani geleneksel seyahatnamenin elektronik ortamdaki devamı olarak değerlendirmek gerekir.

e-ISSN 2791 https://www.folkloredebiyat.org

> Miller ve Shepherd, blogların türsel kökenlerini hem dijital hem dijital olmayan türlerden aldığını iddia eder. Dijital olmayan türlere anı, günlük, gezi yazısı gibi türler örnek verilirken, dijital türlere kişisel web sayfasını önerir, fakat bu iddianın ilk kısmı günümüzde blogların çoğunun günlük, anı vb. tek bir odaktan çıkması ve yeni bir biçim alması nedeniyle tartışılır görünmektedir. (Çınar, 2013: 6)

Kõiva ve Vesik'ın da ifade ettiği gibi "eski türlerin mutasyonlarının yeni türleri yarattığı" savından hareketle seyahat blogları da türün elektronik ortamda evrilmiş yeni şekli olarak değerlendirilmelidir.

Elbette seyahat blogları, herkese yazar ve okur olma yani blogger olma ve hemen ulaşılma imkânını sunması yönüyle elektronik ortamın özelliklerini yansıtması açısından geleneksel seyahatname türünden ayrılmaktadır. Buna paralel olarak da türün üretici ve tüketici tipolojisinin bağlamdan kaynaklı olarak değiştiği anlaşılmaktadır. Blogların işlevsel kullanımına dair Çınar'ın bu tespitleri, seyahat blogları özelinde yeni bir dijital folklor türünden ziyade elektronik bağlamın üretim ve tüketim şeklinin değişmesiyle açıklanabilir. Bu değişim, doğal olarak üretici ve tüketici tipolojisinin de değişmesine neden olmaktadır fakat bu durum blogger seyyahları geleneksel seyyahtan tamamen ayırmamakta, yeni ve tamamen başka bir tür ortaya çıkmamaktadır.

Seyahatname türünün medyadaki değişim ve dönüşümü, medya ve yeni medya kavramlarıyla açıklanmaktadır. İnternet teknolojiyle birlikte medya, geleneksel ve yeni medya olarak nitelenmeye başlanmıştır. "En basit haliyle, *yeni medya* herhangi birinin binlerce kişiye kolayca ulaşabilme (mesajını/içeriği iletebilme-alabilme) imkânı bulduğu medyadır" (Aslan, 2013:107). Bu çalışmada yeni medya çalışmaları kapsamına giren ve Web 2.0 olarak nitelenen sosyal paylaşım ağlarından bloglar özelinde, seyahat blogları ve blogger seyyahlar üzerinde durulmuş, yeni medyadaki bu bağlamın geleneksel seyahatname türünü ve seyyah tipolojisini nasıl dönüştürdüğü sorgulanmıştır.

> İnternetin yeni yüzü olarak ve ikinci nesil hizmetleri içeren teknolojiler topluluğu olarak ifade edebileceğimiz Web 2.0, kullanıcılarına çevrim-içi işbirliği ve paylaşım imkânları sağlayarak insanlar arasındaki iletişim olanaklarını en üst düzeye taşımış bulunmaktadır. Aslında Web 2.0 kullanıcı merkezli ve kullanıcıların içeriğine katkıda bulunduğu, onlara hareket özgürlüğü ve kullanım kolaylığı sunduğu yeni nesil internet platformu olarak tanımlanabilir. (Genç, 2010: 237)

"Blog, "weblog" kavramının kısaltılmış hâlidir. Blog sözcüğünün Türkçe karşılığı olarak "web günlüğü", "internet güncesi", "ağ günlüğü", "çevrimiçi günlük" gibi kavramlar önerilmiştir" (Çelebi, 2009: 57). "Weblog ya da "blog", *Webhosting Glossary*'de kişilerin düşüncelerini ve ağ bağlantılarını periyodik olarak paylaştıkları çevrimiçi yayınlar olarak tanımlanmaktadır. Blogların bir insanın hayatında ya da ağda ne tip şeyler olup bittiği hakkında bilgi veren bir tür melez yayın olduğu söylenebilir" (akt. Brown, 2005). "Blogların ortaya çıkışı kişisel günlüklerin çevrimiçi versiyonları gibi olsa da kısa süre içinde blogların kullanım alanı siyasi kampanyalardan eğitim amaçlı materyallerin paylaşımına, tüketici bloglarından sivil topluma ait kampanyaların duyurulduğu ve tanıtıldığı bloglara kadar yayılmıştır" (Özüdoğru, 2014: 38).

Web: ağ, log ise günlük demektir. Web log'un kısaltılması olan blog ise "kişisel, temasal, topluluk, şirket" gibi kendi içinde belli gruplara ayrılır. *Kişisel bloglar;* en çok rastlanan tür olup daha çok bireylerin günlüğü şeklinde değerlendirilebilir. Burada, kişiler günlük hayatta yaşadıkları deneyim ve tecrübeleri yani hem kendi öz biyografilerini kayıt altına almak hem de bu bilgileri blogunda başkalarıyla paylaşmak ister. Bu yönüyle sıradan herkes blog açabilir. *Temasal bloglar ise* belli bir alanda uzman kabul edilen kişilerin açtığı bloglardır. Bu bloglarda, örneğin; yemek, fotoğraf, ekonomi, pazarlama, bilgisayar gibi konularda uzman kişilerin bilgi aktardığı, blogların "bilir kişi mekânları" olduğu söylenebilir. *Topluluk blogları*; belli bir topluluğun belli bir düşünce etrafında bir araya geldiği üyelik sistemine dayalı bloglardır. Topluluk blogları, grup folkloru kapsamında da değerlendirilebilir. Örneğin, arabesk müzik severler, Beşköylüler, Trabzonsporlular, madenciler vs. *Şirket blogları ise,* şirketlerin ekonomik kalkınmasına ve tanıtımına katkı sağlamak amacıyla kurulmuş olup halkla iletişimin sağlanması esastır. Özetle blogların; bilgi edinme, bilgi deneyim ve tecrübelerini paylaşma, kültürlenme ve kültürleşme, eğitme ve kültürü aktarma, eğlenme, hoşça zaman geçirme, entelektüel olma ve sosyalleşme isteği, topluluğun (sanal) üyesi olarak aidiyet hissetme, belli bir kitleyi etkileme ya da takipçi kazanma, varoluşun kaydını tutarak belgeleme ihtiyacı, duygusal boşalma aracı, kendini gerçekleştirme isteği, tartışarak rahatlama, aile ve yakın çevreyi haberdar etme ya da çevreden haberdar olma ihtiyacı, ekonomik kazanç sağlama, reklam ve tanıtım aracı olarak kullanma gibi birçok işlevi söz konusudur. Genel ya da seyahat blogları özelinde düşünüldüğünde de bu işlevler geçerlidir. Seyahat blogları ise bu gruplar içerisinde daha çok *kişisel bloglar* kapsamında değerlendirilebilir.

*Seyahatname*ler; yeme içmeden giyim kuşama, halk oyunlarından halk danslarına, efsane, memorat, masal, fıkra, bilmece, ninni gibi sözlü anlatı türlerinden gösteri sanatlarına, toplumsal uygulama ve ritüellerden, doğa ve evrenle ilgili uygulamalara birçok kültürel veriyi bünyesinde barındırmasından dolayı halk bilim başta olmak üzere tarih, coğrafya, sosyoloji, arkeoloji gibi birçok disipline kaynaklık eder. *Türkçe Sözlük*'te; "*Seyahatname:* Bir yazarın gezip gördüğü yerlerden edindiği bilgi ve izlenimlerini anlattığı eser" (2019: 2083). "*Seyyah:* Gezgin, turist" (2019: 2085) olarak tanımlanır. Seyyah, Arapça bir kelime olup Türkçesi gezgindir ve "Gezmek, tanımak, görmek, dinlenmek amacıyla geziye çıkan (kimse), gezici, gezmen, seyyah" (2019: 940) olarak tanımlanır.

"Gezi yazısı, gezilip görülen yerler üzerine yazılan yazılardır. Geziye çıkmayı uğraş edinen kimselere gezgin denilir. Eskiden "gezi yazısı" yerine *seyahatnâme, "gezgin"* yerine de *seyyah* terimleri kullanılırdı" (Kudret, 1980: 355). Erşahin, "Seyahatnameyi; yazılı edebiyat türlerinden, bir kimsenin gezdiği yerlerde gördüğü şeyleri yazarak oluşturduğu eser, seyahat kitabı" (2011: 293) olarak belirtir. Geleneksel seyyah ya da gezgin için belirtilen bu özellik ve tipoloji, blogger seyyahla benzerlik göstermektedir. Blogger seyyahlar da yurt içi ve yurt dışına gezme amaçlı uzun yolculuklar/seyahatler gerçekleştirmekte, ülkeler ve şehirlere dair çeşitli bilgileri kişisel bloglarında sadece yazılı değil aynı zamanda görsel ve işitsel olarak da okuyucu ve dinleyiciyle elektronik ortamda paylaşmaktadır. Kimi zaman ise *blogger seyyahlar*, bu bilgileri sadece bloglarında depolamakla yetinmemekte, deneyim ve tecrübeleri kitaplaştırarak da okuyucularına ulaşmaktadırlar. Blogger seyyahların gezip gördüğü yerler-

le ilgili paylaşımlarını hem bloglarında hem de kitap olarak aktarma çabası ve kendilerini seyyah ya da gezgin olarak nitelemeleri onların geleneksel seyyahın enformasyon çağındaki görünümü olduğunu ortaya koymaktadır. Kısaca geleneksel seyyahın bilgiyi aktarım aracı kitapken *blogger seyyahların* çoğu zaman internet ortamı olmakla birlikte bazen de hem internette hem de basılı kitap olarak seyahatlerini aktarmaktadırlar. Seyahat blogundaki bu dönüşüm, çağın sunduğu bilgi aktarım araçlarından kaynaklanmaktadır.

> Gezi yazılarında, gezilen yerlerin görünümleri, insanların ırkları, dilleri, yaşayışları, gelenekleri, tarihleri, uygarlıkları vb. anlatılır. Gezi yazılarında yalnız görülen ve duyulan şeyler anlatılıp hayalden doğma hiçbir olguya yer verilmediğinden, bu çeşit eserler; tarih, coğrafya, toplumbilim, hukuk, folklor vb. bilimler için yardımcı kaynakların başında gelir. (Kudret, 1980: 355)

Seyahat bloglarının burada bahsedildiği şekliyle folklor başka olmak üzere kültürel anlamda birçok disipline kaynaklık etmesi açısından geleneksel seyahatnameyle benzerlik gösterdiği söylenebilir.

C. Kudret, geleneksel seyahatname için, "Ya zevk için ya keşif amacıyla ya da görevle yapılan geziler dolayısıyla yazılan bu türdeki yazılara çok eski devirlerden beri rastlanmaktadır" (1980: 355) der, benzer durum *blogger seyyahlar* için de geçerlidir. *Blogger seyyah* da "zevk almak, dünyayı keşfetmek, görev olarak, tanıma/tanıtma düşüncesi, anı biriktirme" gibi amaçlarla seyahatlerini gerçekleştirir. Geleneksel seyyahtan beklenen "Sadece ve sadece, gördüğü ve duyduğu şeyleri anlatır/ anlatmalı. Uydurma ve hayal mahsulü şeylere itibar etmez/ etmemeli" (Karataş, 2007: 179) düşüncesi blogger seyyahın okuru için de geçerlidir. Blogger seyyah okuru da yazarından nesnel ve tutarlı olmasını bekler. Tüm bu benzerliklerin dışında geleneksel ve blogger seyyah arasında farklılıklar da mevcuttur. "Bir gezinin tadı, gezi bitip evinize döndükten sonra çıkar" diyen Melih Cevdet Anday (Kudret, 1980: 355)'ın bu sözü, *blogger seyyahlar* için geçerli midir? Zira seyyahın yazılarını paylaşması için artık evine dönmesine gerek var mıdır? Elbette, seyahat blogları özelinde söylemek gerekirse bilgiyi paylaşmak için seyyahın eve dönme zorunluluğu ortadan kalkmıştır. Bloggerların gözlem ve deneyimlerini paylaşmak için iletişim teknolojisinin sunduğu avantajla bulunduğu mekândan anında/canlı paylaşım yapabilme imkânına sahiptir. Türle ilgili olarak değişen içerikten ziyade içeriği paylaşma şekli ve hızı olmuştur. Okura ulaşmak açısından temelde farklılık, bilgi üretim ve aktarım araçlarının değişmesinden kaynaklanmaktadır.

Türk kültür tarihinde geleneksel anlamda seyyah denildiğinde akla gelen ilk isim Evliya Çelebi'dir. Gezi, edebiyatımızdaki en eski nesir türlerinden biridir. XVII. yüzyılda yazılan Evliya Çelebi Seyahatnâme'si (1611-1682), bu türün edebiyatımızdaki en önemli eseri olarak kabul edilmektedir. Evliya Çelebi, "Türk gezgin, gezdiği yerlerde toplumların yaşama düzenini ve özelliklerini yansıtarak gözlemler yapmış, ailesi saray ahalisinden olup kendisi de iyi eğitim görmüş, devlet adamıdır, 50 yıl gezmiştir" (Evliya Çelebi Seyahatnamesi'den Seçmeler, 2007: 5). Evliya Çelebi "iyi eğitim almış bir devlet adamı" iken, blogger seyyahların hepsinin aynı nitelikte olduğunu söylememiz mümkün değildir. Blogger seyyahlar meslek ve eğitim konusunda rehber, doktor, öğretmen, öğrenci, serbest meslek, işçi, ev hanımı gibi çok farklı ve geniş bir yelpazeye sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca Evliya Çelebi'nin elli

yıllık tecrübesi, teknik olarak blogger seyyahlarda aranamaz. Blogger seyyahlar için en fazla yaklaşık on beş yıllık bir tecrübeden söz edilebilir ki bu tecrübenin akıbetinin ise zaman ve şartlara bağlı olarak netleşeceği söylenebilir.

"Evliya Çelebi, gezdiği yerlerde gördüklerini, duyduklarını yalnız aktarmakla kalmamış, onlara kendi özel yorumlarını, düşüncelerini de katarak gezi yazısına yeni bir içerik kazandırmıştır" (Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Seçmeler, 2007: 7). Geleneksel seyyah için dile getirilen bu özellikler, blogger seyyahlar için de geçerlidir. Geleneksel seyyah eserini yazarken daha çok didaktik bir üslubu tercih ederken, blogger seyyahın didaktik ve mizahi üslubu harmanladığı söylenebilir. Bu durum bilginin aktarım araçları ve okuyucuyla kurulan interaktif iletişimden kaynaklı olarak blogger seyyahın okurunun dikkatini canlı tutmak istemesiyle açıklanabilir. "Yazarın anlatım bakımından gösterdiği başarı uyguladığı yazma yönteminden kaynaklanır. Anlatım, belli bir süreyle sınırlanmaz, geçmişle gelecek, şimdiki zamanla geçmiş iç içedir. Belli bir süre içinde özdeş zamanda geçen iki olayı, yerinde görmüş gibi anlatır, böylece zaman kavramını ortadan kaldırır" (Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Seçmeler, 2007: 7).

> Seyahatname'de yazarın gezdiği, gördüğü yerlerle ilgili izlenimler sergilenirken, başlı başına araştırma konusu olabilecek bilgiler, belgeler ortaya konur. Bunlar arasında öyküler, türküler, halk şiirleri, söylenceler, masal, mani, ağız ayrılıkları, halk oyunları, giyim-kuşam, düğün, dernek, eğlence, inançlar, karşılıklı insan ilişkileri, komşuluk bağlantıları, toplumsal davranışlar, sanat ve zanaat varlıkları önemli bir yer tutar. (*Evliya Çelebi Seyahatname'sinden Seçmeler,* 2007: 7)

Evliya Çelebi'nin bahsedilen eserinin içerik oluşturma yaklaşımı ve bilgiyi derleme çabası blogger seyyahlarla benzerlik gösterir. Seyahat blogları kültür üretim mekânları olarak ele alan Çetinkaya (2020:143), "Çelebi Alper" gibi seyahat blogu isimleriyse kültürel aktörlerin (Evliya Çelebi) bellekteki çağrışımlarına dayalı kullanımları olarak değerlendirilebilir. Seyahat kültürel bir kodun temsili ile isimlendirilmekte ve dikkat çekici hâle getirilmektedir.

Sözlü kültür belleğinin tasnifleme düşüncesinin yazılı kültüre etki eden J. Goddy'in ifade ettiği "listeleme, tablolaştırma, reçeteleştirme, çizelgelerle ifade etme" sistematiğinin blogların oluşturulmasında da karşımıza çıktığı anlaşılmaktadır. Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımına göre ise izleyicinin blogu beğenerek, paylaşarak ya da mesaj yazarak reaksiyonu söz konusudur. Örneğin, google aramalarda en çok takipçisi olan blogger seyyah olarak karşımıza çıkan *Rotasız Seyyah (*Mehmet Genç)'ın blogunun (www.rotasizseyyah.com/); ana sayfa içerik düzenlemesi şu şekildedir: "Ana sayfa, Kimim, Basında, Sık Sorulanlar, Sponsorlar, Kitaplarım, Diğer, Etkinlikler, About, İletişim". Rotasız Yol Hikâyeleri 1, Rotasız Yol Hikâyeler 2" adlı yayımlanmış kitapları tanıtılır. Rotasız Seyyah'ın blogu yorumlara açıktır: Yorum yapanların seyyahı, takdir ve tebrik etmesi, onun yerinde olmak istediğini belirtmesi, ona özenmesi, ondan tavsiye beklemesi, kendi yapamadıkları ve yapmak istediklerini onun üzerinden tatmin sağlaması, kendilerine ilham kaynağı olduğunu ifade etmeleri aslında yeni medyadaki *kullanımlar ve doyumlar* yaklaşımıyla açıklanabilir. "Biz yapamıyoruz bari sen yap" söylemi, okurun yazarla özdeşleşerek duygusal doyum elde etmeyi amaçladığını ortaya koyar. Okurlar aynı zamanda blogger seyyahın paylaşımlarıyla bilgilendiklerini, kültürlendiklerini ve eğlendiklerini ifade ederler.

Google arama butonuna "seyahat blogu" ifadesini yazınca "Türkiye'nin İlham Dolu 51 Seyahat Blogu", "En İyi Gezi Blogları: 2019'da Takip Etmen Gereken 17 Blog", "Seyahat Blogu Nasıl Açılır?", "Seyahat Blogu Açmak İçin 8 Neden" gibi sayfa uzantıları çıkmaktadır. Örneğin; "Türkiye'nin İlham Dolu 51 Seyahat Blogu" başlıklı yazıda geçen blogger seyyah adlarından bazıları şunlardır: Amatör Gezginin Gezi Notları, Ayağımın Tozuyla, Az Gezmiş, Başka Türlü Bir Şey, Baya İyi, Bence Tatil, Bekran Sarsılmaz, Bilinmeyen Rota, Çelebi Alper, Çizen Bayan, Çok Okuyan Çok Gezen, Drummer Lizard, Ev Bezgini, Fareli Köyün Hayalcisi, Gezdimania, Gezen Bilir, Gezentigiller, Gezgin Anne, Gezgin Martı, Gezgin Teach, Gezi Notlarım, Gezici Günlük, Gezigoo, Gezimanya, Gezip Gördüm, Geziyorum.net, Haritada Bir Nokta, Gökçenin Seyir Defteri, Gürkan Genç, Her Şeyi Anlatırım, I Can Travel, İstanbul Gezentisi, Keşfetsene, Kuyruksuz Uçurtma, Löplöpçüler, Macera Kitabım, Not Only İstanbul, OiTheBlog, Rüzgarın İzinde, Sandaletli Seyyah, Seyahat Günlükleri, Seyahatperest, Şimdi Gezelim, Son Mastori, Super Nice Visit, Uzak Nota, Uçan Bavul, Varuna Gezgin, Yolda Olmak, AroundTogether, GezikoBlog". Seyahat bloglarının tanıtıldığı bu linkteki yazıdan ve yapılan yorumlardan hareketle, blogger seyyahlardan bazılarının kendilerini "gezgin ve seyyah" adlarıyla niteledikleri bu yönüyle bir yerde kendilerini geleneksel seyyahın günümüz temsilcisi olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Blogger seyyahların geleneksel bir adlandırma tercihine ilaveten yabancı dilde, doğrudan kendi adını kullanarak ya da mizahi, mesleki, toplumsal statü belirten başka adlandırmaları da yeğlediği görülmektedir. Geleneksel ve blogger seyyahın tipolojisi, adlandırma konusunda karşılaştırıldığında geleneksel seyyahın adı, künyesi, ailesi, biyografisi tarihi bilgiler ışığında aydınlatılırken, blogger seyyahların gerçek adlarından ziyade blogger adlarının ön planda olduğu ve bu kişilerin gelecekte tarihi seyyah olabilme konusunda geleneksel seyyah kadar şanslı olmadığı söylenebilir. Günümüzde geçmişe göre ulaşım ve iletişim imkânlarının daha iyi olmasına karşın tüketimin hız kazanması ve teknolojinin sürekli değişmesi kalıcılık konusunda farklılaşmaya neden olmaktadır. Kalıcılık konusunda blogger seyyah olup deneyimlerini kitaplaştıranların geleneksel seyyahla benzerlik taşıyabileceği söylenebilir.

Seyyah profili, blogger seyyahların çok farklı mesleklere ve eğitim seviyelerine sahip olduğunu gösterir. Bu durum, blogger seyyahlığın başlıca bir meslek olabileceği gibi kişilerin asıl mesleği yanında bir hobi faaliyeti olarak da görüldüğünü ortaya koymaktadır.

Ayrıca geleneksel seyyah tipolojisine bakıldığında; seyahatnameleri yazan seyyahların çoğu zaman tek kişi ve erkek olduğu, seyyahlığın meslek olduğu ve devlet tarafından desteklendiği görülmektedir. Blogger seyyahlar ise tek başlarına yolculuk yapabildikleri gibi karı-koca, sevgili, iki arkadaş, anne-çocuk, geniş bir arkadaş grubu gibi farklı cinsiyet, yaş aralığı ve birden fazla kişinin seyahati söz konusudur. Ayrıca Türk kültür tarihinde geleneksel seyyah olarak kadın karakter ön plana çıkmazken blogger seyyah olarak kadınların fazla olması dikkate değerdir. Bu tanıtım blogunda yer verilen birkaç örnek şöyledir: "Çizen Bayan" blogunda "mimar, menajer, dj, gezgin, blogger" olarak kendini tanımlayan kişinin gerçek adı Elif'tir. "Çok Okuyan Çok Gezen" blogunun sahibi Sevil'dir. "Ev Bezgini" blogun sahibi Nur'dur. Alkım Doğan'ın, "Haritada Bir Nokta", Gökçe'nin "Gökçenin Seyir Defteri", İrem'in "Kuyruksuz Uçurtma" ve Seher'in "Uçan Bavul" adlı seyahat blogları yine kadınlara aittir.

Elektronik ortam; blogger olmanın ücretsiz olması, iletişim ve ulaşım teknolojisinin gelişmesi günümüzde seyahat imkânlarını arttırmış, seyahati meslek olarak yapanlar kadar mesleğinin yanında hobi olarak gerçekleştiren ve bunu da sosyal medyada paylaşan, medyada anı belleği oluşturan bir seyyah tipini ortaya çıkmıştır. Örneğin; "Başka Türlü Bir Şey" seyahat blogu, "2 arkadaşın, işlerinden istifalarının ardından yaptıkları dünya turunu belgeledikleri bir seyahat blogu" olarak tanımlanmıştır. Bazen de kişilerin gerçek adları ve mesleklerini de ifade ettiği görülmektedir: "Bekran Sarsılmaz" adlı blogger, "Cerrahtan seyyah olur mu?" diyerek asıl mesleğine vurgu yapmakta, aslında farklı mesleklere sahip olmanın seyyah olmaya engel olmadığını da ispatlamaktadır.

Blogger seyyah profili, kadın ve erkeğin birlikte seyahat etmesi yönüyle yine geleneksel seyyah tipolojisinden ayrılmaktadır. "Gezentigiller" blogunda seyyahlar, "Hasan ve Şahika çifti için her şey bir yaz gittikleri kampta başlar" ifadesiyle kendilerini tanıtırlar. "Her Şeyi Anlatırım" blogu da yine bir çifte aittir. "Her minik tatil dilimine bir seyahat sıkıştırmış çift, özellikle pazartesi sendromunu dindirmek için açılıp bakılması gereken bir seyahat blogu yaratmış." Bir başka çift ise Löplöpçüler'dir. Özenç ve Semih'in bu seyahat blogunda özellikle yemek ve mutfak kültürüne odaklanıldığı görülmektedir. Blog adlandırması da bunu göstermektedir. Mutfak özelindeki seyahat bloguna "Mastori" örnek gösterilebilir: "İletişimci, şef, şarap somaliyesi, yazar, gezer. Seyahatlerinde keşfettiği tatları mutfağında hazırlıyor, bize de bu tarifleri anlatıyor. Aklı seyahatlerinde keşfettiği tatlarda kalanlar, Son Mastori'nin sitesini bir ziyaret etsin derim". Blogger seyyahlardan bazılarının yemek gibi tematik tek bir konuya odaklandığı söylenebilir.

Seyyah grubu olarak karşımıza "Varuna Gezgin" blogu çıkmaktadır. Bu blog, kalabalık bir gezgin grubuna aittir: "Eskişehir'de de gezmek için yaşayan, yaşamak için gezen bir grup gönüllü seyyah var. Coşkun Aral'ın belgesellerini seyrederek büyümüş, dünya atlasına bakarak hayallere dalmış ve bir gün bu hayalleri gerçeğe dönüştürmek için yollara düşmüş bir grup gezgin… Gezmek için zengin olmak gerektiğine inanmayan, imkânsızı mümkün kılan bir grup gerçekçi hayalperest." olarak düşüncelerini ifade eden grup, ayrıca grup folkloruna örnek gösterilebilir. Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı ve halkbilimin işlevsel kuramı bağlamında bu sayfanın altındaki yorumlar incelendiğinde bir grup olarak meslek folklorundan söz edilebilir. Sanal ortamda da olsa seyyahlar birbirlerini gıyaben tanımakta, takip etmekte, beğenmekte ya da eleştirmektedir. Yorum kısmında okuyucuların "bilgi edinme, öğrenme ve eğlenme, bir topluluğa ait hissetme" gibi duygu ve düşüncelerini belirtmeleri bu kapsamda değerlendirilebilir. Tavsiye amaçlı 51 seyahat blogu sayfasını tanıtan Cansu Elter ile (yazar ile) okuyucu arasındaki hipermetinsellik bunu örneklendirmektedir:

> *Sedat Açıl;* "Böyle bir liste şart olmuştu. Çoğunu biliyordum ama bilmediğimiz kimler varmış görmüş olduk. Hep yollarda değil, sanal ortamda da denk gelmek lazım elbet. Ellerinize sağlık."
>
> *Sıtkı*; "Ticari olanların haricinde diğer bloglar bu listede olmayı hak ediyor." (www.geziko.com/blog/turkiyenin-ilham-dolu-50-seyahat-blogu).

Okur ve yazar yorumlarından hareketle, blogger seyyahların aynı işi aynı platformda yapmalarından dolayı grup ve meslek folkloru bağlamında değerlendirilebileceği söylenebilir. Okurun "hep fiziki hayatta değil sanal ortamda da karşılaşmalarına" vurgu yapması meslek folkloru olarak incelenebileceğini ortaya koyar. Bir diğer okurun "reklamsız blog ve

reklamlı blog" tartışmalarına gönderme yaparak seyahat bloglarının âdeta seyahat acentesine dönüşmesini eleştirmesi ise dikkate değerdir.

Blogger seyyahı, seyyah tipi olarak geleneksel seyyahtan ayıran bir diğer özellik ise "anne seyyah"lardır. "Gezgin Anne" blogunda Deniz'i çocuğuyla yaptığı gezilerinin kültürel bellekteki klişelere aykırı olduğu blogunda şu şekilde ifade edilmektedir: "Çocuk sahibi olunca seyahat etmek hayal olur mitini ayakları altında ezerek yok eden harika bir anne kendisi. Yazıları âdeta ailelerin seyahat kılavuzu. Çocukla seyahat elbet kolay değil ancak Gezgin Anne Deniz'i okuyanlar imkânsız olmadığının da bilincinde". Bir başka seyyah anne ise "Seyahatperest"tir. Blogda kendisi şu şekilde tanıtılır: Özge seyahat tutkunu bir anne. 15 yaşında dünyayı keşfe başlamış, evlilik teklifini seyahati sırasında almış, aile kurmuş, çocuk yapmış, gezmekten, keşfetmekten asla vazgeçmemiş. Yazıları ile seyahatlerini, hayatını, çocuğunu anlatıyor. Özellikle çocuklu aileler için tam bir ilham perisi".

Seyahat bloglarının ortak özelliklerinden biri de edebî ve mizahî bir üslupla yazılmaları ve görsel, işitsel verileri paylaşmalarıdır. "Kuyruksuz Uçurtma" blogunun tanıtım yazısı bunu örneklendirir: "Enerjisini gezmelerden, seyahatten, bavul açıp kapamaktan alan bir gezi blogu Kuyruksuz Uçurtma. Sahibi çok sevdiğimiz İrem, tam bir seyahat tutkunu. Blogu okurken kız arkadaşlarımla şehirlerin dedikodularını yapar gibi hissediyorum. Dişi bir kalemden, heyecanlı yazılar". Sandaletli Seyyah'ın tanıtım yazısı ise şöyledir: "42 yaşında evli bir doktor seyahat için otostop ya da bisikleti neden seçer? Çünkü keşfin konforlu koltuğunda, otel odasından dışarıyı seyretmek olmadığını iyi bilir. Bora Bilgin bu sebeple sürekli geziyor, gezdikçe deneyimlerini paylaşıyor. Doktordan, temiz yazılar".

Bir diğer önemli durum ise, bugün bloga sahip bir seyyahın yarın blogunu kapatmasından dolayı bloga ve bilgilere erişimin ortadan kalkmasıyla ilgilidir. Bu, bilginin depolandığı internet ağının ne kadar kalıcı ve güvenilir olabileceği sorusunu akla getirmektedir. Örneğin 51 blog içinde tavsiye edilen "Gezgin Martı" adlı blog, bu çalışma yapıldığı tarihte erişime kapalıydı.

Geleneksel seyyahlar devlet erkince maddi olarak desteklenirken, blogger seyyahlar ise bir kısmı Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından desteklenirken büyük bir kısmı ise kendi bütçeleri ya da farklı sponsorların desteğiyle seyahat edebilmektedirler.

Seyyahların sadece sanal ortamda değil fiziken de bir araya gelerek grup ve meslek folkloru başlığı altında değerlendirebileceğimiz bir şekilde faaliyetlerde bulunduğu görülmektedir. 2016'da "Ünlü Seyyahlar Ünye'de" başlığını taşıyan haber içeriği şöyledir: "Türkiye'nin en fazla takipçiye sahip seyahat yazarları ve blogger'ları hafta sonu Ünye'deydi. Seyyahlar dolu dolu geçirdikleri bir günün sonunda Ünye'ye hayran kaldılar. Ordu Valiliği'nin organizasyonu ve Ünye Belediyesi'nin iş birliği ile Türkiye'nin en fazla takipçiye sahip seyahat yazarları ve blogger'ları hafta sonu Ünye'ye geldi. Amcaoğlu, Bilinmeyen Rota, Çapulcu Yollarda, Çelebi Alper, Dünya'nın Yerlisi, Geze Geze Türkiye, Geziyorum Öyleyse Varım, Gezgin Kadınlar, Gezgin Kedi, Gezgin Martı, Gezginin Ayak İzleri, Gezmek Güzel, Giyen Bayan, Küçük Dünya, Pustoo Dünya, Seyyahça, Tadında Seyahat, Yoldaki ve Zaferin Seyir Defteri isimli seyahat bloglarının yazarları Ünye'de tarihi, kültürel ve turistik mekânları gezme fırsatı buldu" (www.unye.bel.tr/print.php?icerik). Burada yerel belediyenin kent tanıtımında ve kente turist çekme konusunda blogger seyyahların ve sosyal paylaşım ağlarının önemimin farkında olduğu anlaşılmaktadır. Yereli ulusala, ulusalı küresele taşıma konusunda

blogger seyyahların kültür elçisi olma işlevi her geçen gün önem kazanmaktadır.

Sonuç

Dijital bağlamın folklor içeriğini ve türleri doğrudan etkilemesi ve dönüştürmesi kaçınılmazdır. Günümüzde kültür üretim bağlamının değişmesi, seyyah tipinin özelliklerinin ve türün içeriğinin de değişmesine neden olmuştur. Bu durum, teknoloji özelinde kültür değişimiyle açıklanabilir. Âşıklık geleneği nasıl ki bugün kahvehaneden ziyade *youtube* gibi sosyal medyada varlığını sürdürüyorsa, seyahatname türünün de aynı doğrultuda bağlamının değişmesi söz konusudur. Bu açıdan seyahatname bloglarının yeni bir dijital tür değil, geleneksel seyahatnamenin elektronik ortamdaki devamı olduğu söylenebilir.

Seyahatnamenin mevcut tanımı şu şekilde güncellenebilir: "Gezilip görülen yerlerle ilgili bilgi, gözlem ve hatıraları ele alan, geleneksel gezginler ya da blogger gezginler tarafından tarih, coğrafya, sosyoloji, halk bilimi gibi birçok disipline kaynaklık edebilecek nitelikteki yazı, görsel ve işitsel verileri geleneksel ve elektronik bağlamda paylaşan eğitici ve öğretici nitelikte bir türdür." Geleneksel seyyaha nasıl ki Evliya Çelebi örnek gösteriliyorsa blogger seyyaha da "Rotasız Seyyah" adıyla Mehmet Genç örnek gösterilebilir. Her ne kadar geleneksel seyyahla blogger seyyahın özelliklerinde farklılıklar olsa da bu durum, içerikten ziyade içerik üretme bağlamının değişmesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca geleneksel seyahatnameler eğitim ve öğretim sisteminde, ders müfredatında yer alırken, bu kapsamda seyahat bloglarına da eğitim sistemi içinde yer verilmelidir.

Klasik seyahatname kitapları birçok disiplin için ciddi bir araştırma ve inceleme alanıdır. Seyahat bloglarının bilimsel inceleme alanı olarak görülmesi çok yeni olup sayılı çalışma tespit edilmiştir. Geleneksel seyahatname metinleri; halkbilimin metin merkezli kuramlara göre incelenebilirken, seyahat blogları hem metin hem bağlam merkezli kuramlara göre incelenebilir. Örneğin Evliya Çelebi'nin Seyahatname'si ile Rotasız Seyyah'ın blogu gezilen yerler odağında karşılaştırmalı olarak halk bilimi kapsamında derinlemesine incelenebilir. Yine halk bilimi odağında blogger seyyahlar, meslek folkloru bağlamında akademik zeminde ele alınabilir.

Geleneksel seyyah ve blogger seyyah olarak niteleyebileceğimiz seyyah tipiyle ilgili bazı benzerlik ve farklılıklar tespit edilmiştir: Geleneksel seyyah ürünlerini sadece yazılı ve basılı ürünlere dönüştürebilirken; blogger seyyah yazılı, basılı, görsel ve işitsel ürünlere dönüştürebilir. Geleneksel seyyah sadece yazar, okuru ise sadece okur iken blogger seyyahın yazarı ve okuru, hem yazar hem okur olarak nitelenebilir. Basılı seyahatname eserleri klasik eser olarak bilimsel bir araştırma eseri olarak değerlendirilirken, seyahat bloglarının örneğin birkaç yıl aktif içerik üreten bir blogun birden kapanması ya da kapatılmasıyla içeriğe ulaşılamaması gibi nedenlerden dolayı klasik metinler ya da kalıcı olarak görülmediği anlaşılmaktadır. Geleneksel seyyah, gezilen görülen yerleri sözcüklerle tasvir etme, betimleme yoluna girerken blogger seyyahlar sözcüklerle detaylı tasvir etme yerine doğrudan görsel ve işitsel verilere başvurarak daha az ve öz açıklamalara başvurur. Bunlara istisnai olarak seyahat bloglarını kitaplaştırarak kalıcı olmayı hedefleyen blogger seyyahların da olduğu görülmektedir. Bu durum internet bağlamının hızlı değişimi her ne kadar bilgiye ulaşımını kolaylaştıran bir etken olarak görülse de içeriğin çeşitli nedenlerden dolayı erişiminin ortadan kaldırılması, bilginin buharlaşması gibi nedenlerden dolayı kalıcı ya da geçiciliği açısından

tartışılan bir sorundur. Geleneksel seyyahların ürünlerine erişim güçtür herkes her zaman her yerde ulaşamaz, blogger seyyahın ise ulaşımı hızlıdır, herkes her zaman her yerde ulaşabilir. Geleneksel seyyah, dönemindeki ulaşımla ilgili teknolojik gelişmelerden dolayı daha çok zamanda daha az yer gezebilirken, blogger seyyahlar daha kısa sürede daha çok yer gezebilir. Blogger seyyah, yazar metni istediği zaman değiştirebilir, silebilir, okur yorumlarıyla yeniden şekillendirebilir, geleneksel seyyah bu konuda muhafazakârdır. Geleneksel seyyahın okur kitlesi aydın tabaka, genelde bilim insanlarıdır. Blogger seyyahların okuru hem aydın hem halk tabakasından olup blogger, her seviyede eğitim düzeyine sahip okura hitap eder.

Geleneksel seyyahın üslubu didaktiktir, gezilen görülen yerlerle ilgili bilgi vermek amaçlanır; blogger seyyahların üslubu daha edebî ve mizahîdir. Bilgi vermenin yanında eğlendirme ve hoşça vakit geçirme de amaçlanır. Geleneksel seyyahın okurunu, gezip görme konusunda özendirme gibi bir amacı yokken, blogger seyyah, okurunu kendi gezip gördüğü yerleri gezmesi konusunda özendirir, tavsiye alır, tavsiye verir.

Geleneksel seyyah, turist rehberi değildir fakat blogger seyyahların meslek olarak turist rehberliği gibi bir geçmişi ve misyonu olabilir. Blogger seyyahların eğitim ve meslek bilgileri geniş bir yelpazeye sahiptir. Yazılı ve elektronik ortamın seyahatname türünde ortaya çıkan bir başka önemli özelliği ise yazar kimliğiyle ilgilidir. Geleneksel seyyahın cinsiyeti erkekken; blogger seyyahlar erkek, kadın, arkadaş, sevgili, anne çocuk gibi farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır.

Geleneksel seyyahların dönemindeki diğer seyyahlarla ilişkileri konusunda fikir elde etmek güçken, blogger seyyahların aktif iletişimlerinden dolayı kendi içinde "grup folkloru" olarak değerlendirilebilir. Blogger seyyahlar büyük oranda fiziken olmasa da sanal ortamda birbirlerini tanırlar, beğenirler, arkadaş olurlar ya da eleştirirler. Geleneksel seyyahların meslektaşlarıyla sosyalleşmesi hakkında bilgi edinemezken, blogger seyyahlar sanal ortamda sosyalleşebilir. Bazen de fiziken bir araya gelip ortak etkinlikler gerçekleştirebilirler.

Geleneksel seyyahlar, devlet tarafından finanse edilirken, blogger seyyahların ise bloglarında reklamlara yer verdiği, yolculuklarını kendi bütçeleri ya da sponsorlarının destekleriyle gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu bakımdan Kültür ve Turizm Bakanlığı, belediyeler vs. blogger seyyahları ekonomik anlamda destekleyebilir. Çeşitli kurumlar, Türkiye'nin kültür ekonomisi, endüstrisi ve kültür turizmine katkısı odağında blogger seyyahlarla işbirliği yaparak ülkenin tanıtılması ve kalkınmasına katkıda bulunabilir. Bu anlamda blogger seyyahların yereli ulusala, ulusalı evrensele taşıyan birer kültür elçisi olma işlevine sahip oldukları göz önünde tutulmalıdır.

Yazarların katkı düzeyleri: Birinci Yazar %100

Contribution Rates of Authors to the Article: First Author %100

Etik komite onayı: Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur.

Ethics committee approval: Ethics committee approval is not required for the study.

Finansal destek: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Support Statement (Optional): No financial support was received for the study.

Çıkar çatışması: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Statement of Interest: There is no conflict of interest between the authors of this article.

Kaynakça

Aslan, M. G. (2013), Yeni medyanın "yeni"liği üzerine. *I. Ulusal Yeni Medya Çalışmaları Kongresi, 7-8 Mayıs 2013,* Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi ve Alternatif Bilimin Derneği, 102-110.

Bars, M. E. (2018). İnternet folkloru: Netlore. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 15, 160-179.

Bronner, J. S. (2018). Halk bilimin dijitalleştirilmesi ve sanallaştırılması. *İnternet folkloru: Netlore ve netnografi* (Ş.Yılmaz ve Z. Bayır, Çev.) (M. Öcal Oğuz vd. Ed.) Geleneksel, 45-94.

Çetinkaya, G. (2020). Hafızanın dönüşen mekânları "seyahat blogları", kent belleğini "seyahat blogları"ndan okuma denemesi. *Millî Folklor*, *16* (128),138-152.

Çınar, Ş. (2013).Gelişen bir tür olarak bloglar, dosya: blog yeni bir yazın türü mü? *Kitap-lık Edebiyat Dergisi,* Temmuz-Ağustos, 4-16.

Çobanoğlu, Ö. (2018). Halk biliminde yeni paradigmalar bağlamında internet folkloru. *9. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi.* T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Erşahin, İ. (2011). *Halk kültürü ve edebiyatı sözlüğü.* Ötüken.

Evliya Çelebi seyahatnamesi'nden seçmeler (2007). Akvaryum.

Genç, Z. (2010). Web 2.0 yeniliklerinin eğitimde kullanımı: Bir facebook eğitim uygulama örneği, *Akademik Bilişim'10 - XII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, 10-12 Şubat 2010 Muğla Üniversitesi.

Goody, J. (2013). *Yazılı ve sözel arasındaki etkileşim* (O. Bulut, Çev) Pinhan.

Goody, J. (2011). *Yaban aklın evcilleştirilmesi.* Pinhan.

Gülüm, E. (2015). Ankara'nın öne çıkan kentsel imgelerinin sanal seyahatnamelerdeki yansımaları. *II. Uluslararası Genç Halkbilimciler Sempozyum Bildirileri Kitabı.* Hacettepe Üniversitesi, 151-163.

Güvenç, A. Ö. (2014). İnternet folkloru üzerine önerilen bir terim: e-folklor. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *18* (2), 31-46.

Karataş, T. (2007). *Ansiklopedik edebiyat terimleri sözlüğü.* Akçağ.

Kõiva, M. ve V. Liisa (2014). 21. Yüzyıl başında çağdaş halk bilimi, internet ve toplumlar. *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 4.* (E. Çakır, Çev), (M. Ö. Oğuz vd., Haz.) Geleneksel, 182-194.

Kudret, C. (1980). *Örneklerle edebiyat bilgileri.* C.II. İnkılâp ve Anka.

Ong, W. J. (2010). *Sözlü ve yazılı kültür*. (S. Postacıoğlu, Çev.) Metis.

Örnek, S. V. (1995). *Budunbilim terimleri sözlüğü.* Türk Dil Kurumu.

Özüdoğru, Ş. (2014). Bir web 2.0 uygulaması olarak bloglar: Blogların dinamikleri blog alemi. *TheTurkish Online Journal of Design, Art and Communication* –Tojdac January. *4* (1), 36-50.

Türkçe Sözlük (2019). Türk Dil Kurumu.

Elektronik kaynaklar

http://www.geziko.com/blog/turkiyenin-ilham-dolu-50-seyahat-blogu/; (Erişim tarihi 21 Aralık 2020)

https://www.rotasizseyyah.com/; (Erişim tarihi 25 Ocak 2021)

https://www.unye.bel.tr/print.php?icerik=647; (Erişim tarihi 25 Ocak 2021)

Bu eser Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. (This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License).